

ОЛІМПІАДА З ПЕДАГОГІКИ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми. Нині все частіше виникає необхідність створення особливих умов для самореалізації майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки у виші.

Створити такі умови й реалізувати завдання професійного розвитку студента як майбутнього фахівця допомагає проведення олімпіад з педагогіки. Участь у них дозволяє кожному продемонструвати рівень власної ерудиції, глибину обізнаності з такою ключовою дисципліною, як педагогіка, виявити творчі здібності й уміння знаходити вихід зі складних педагогічних ситуацій, показати сформованість критичного мислення, навичок наукового аналізу педагогічних концепцій.

На відміну від шкільних, олімпіади у вищих професійних закладах почали проводитися з 70-х років минулого століття. За цей час олімпіадний рух трансформувався в самостійну форму навчання, що об'єднує практично всі основні переваги сучасних форм і методів навчання (активного, контекстного, проблемного, розвивального, особистісно орієнтованого, багаторівневого тощо) [3; 4].

У 90-х роках ХХ століття починають проводитися перші олімпіади з педагогіки у вітчизняних педагогічних навчальних закладах — училищах, інститутах, університетах. Спочатку це були конкурси вожатської майстерності, конкурси-конференції за результатами педагогічної практики, першість «Студент року», конкурси педагогічної майстерності. Згодом почали регулярно відбуватися власне олімпіади з педагогіки [1; 2].

З того часу напрацьовується відповідний навчально-методичний інструментарій педагогічних олімпіад — розробляються й апробуються різного роду конкурсні завдання, покликані унаочнити результати теоретичної та практичної підготовки студентів під час вивчення педагогічних дисциплін, стимулювати інтерес до аналізу різних фактів і явищ педагогічної дійсності, заохочувати активну участь в освітній діяльності, формувати творчі здібності майбутнього вчителя в процесі оволодіння особливостями педагогічної діяльності на основі власного досвіду студента, спонукати до самоосвіти й самовдосконалення.

У наш час вироблено вже певну технологію підготовки й проведення олімпіади з педагогіки у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. Підготовка до олімпіади проводиться упродовж усього навчального року: на семінарах та семестрових консультаціях з дисципліни розглядаються складні теоретичні питання, відбуваються дебати з актуальних педагогічних проблем (зараз такого роду дискусії проводяться в мережі Інтернет за допомогою ресурсів соціальних мереж «ВКонтакте» та «Фейсбук» на сторінках кафедри педагогіки); під час пропедевтичної практики студенти 2 та 3 курсів аналізують уроки, різні педагогічні ситуації, розробляють педагогічні проекти, проводять фрагменти уроків і виховних заходів під керівництвом провідних викладачів кафедри педагогіки. Під час таких форм роботи та модульних контролів із дисципліни «Педагогіка» визначаються кращі студенти, які беруть участь у відбіркових турах олімпіади, переможці яких входять до загальноуніверситетського туру.

У цьому році кафедра педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, яка традиційно виступає ініціатором і організатором першого олімпіадного туру, увела декілька суттєвих інновацій у зміст, форми проведення олімпіади й оцінювання робіт її учасників.

Метою проведення олімпіади з педагогіки є виявлення й удосконалення рівня розвитку професійних і творчих здібностей майбутніх фахівців, а також підтримка талановитої молоді.

Перед олімпіадою висувалися наступні завдання: розкриття професійно-особистісного

потенціалу студентів, їхніх творчих здібностей, створення умов для самореалізації і самоствердження; формування творчого ставлення до оволодіння професійними знаннями, уміннями, навичками, компетентностями; розвиток активної професійної позиції.

В олімпіаді брали участь студенти, які вивчають педагогіку як навчальну дисципліну в поточному році. Участь в олімпіаді була добровільною, за бажанням.

У першому турі олімпіади взяли участь 36 студентів з Інституту іноземних мов, Інституту філології і журналістики, Інституту історії, етнології і права, Інституту математики, фізики і технологічної освіти, природничо-географічного факультету, Інституту фізичного виховання і спорту.

Перша інновація в проведенні олімпіади стосувалася розподілу першого олімпіадного туру університетського рівня на два етапи. У першому етапі (турі) брали участь усі бажаючі з числа студентів третього курсу, а вже до другого туру вийшли ті представники кожного інституту, хто набрав найбільшу кількість балів на першому етапі.

Завдання першого туру були спрямовані на перевірку професійної ерудиції, знань, умінь і навичок майбутніх учителів: вони склалися з двох блоків — теоретичного, представленого тестовими завданнями (2 варіанти), і творчого, який передбачав порівняльний аналіз двох педагогічних поглядів на виховне явище.

Тестові завдання охоплювали весь курс педагогіки — основи педагогіки, дидактику, теорію виховання, школознавство, у кожному варіанті налічувалось 40 завдань.

Творче завдання, яке передбачало порівняльний аналіз і власну оцінку педагогічного явища, було таким: «У 1968 р. В. Сухомлинський опублікував статтю під назвою «Виховання без покарань». «Багаторічний досвід, — пише В. Сухомлинський, — переконує в правдивості дуже важливої педагогічної закономірності: там, де джерелом радості дитини, підлітка є праця для людей, суспільства, зовсім немає покарань. Злочинів не буде, якщо в дитинстві, отрочстві, ранній юності не буде покарань, — точніше: якщо зникне потреба, необхідність у покараннях».

А. Макаренко часто вживав поняття «кара» замість «покарання»: «Я особисто переконаний, що кара — не таке вже велике добро. Але я переконаний в тому, що там, де треба карати, там педагог не має права не карати. Кара має розв'язати й зліквідувати окремих конфлікт і не створювати нових конфліктів». *Чи доцільно використовувати метод покарання у вихованні дитини? Якщо так, то обґрунтуйте педагогічні умови його ефективності».*

Ще одна новація цьогорічної олімпіади — шифрування робіт учасників і спільна перевірка тестів і творчих завдань не тільки членами журі конкурсу, а й незалежними спостерігачами. Такий підхід забезпечив об'єктивність і прозорість оцінювання відповідей учасників, формування неупередженого ставлення до особистої позиції кожного студента.

Роль незалежних спостерігачів полягала в стеженні за дотриманням правил участі в олімпіаді всіма студентами (відсутність списування, розмов по мобільному, дотримання часу, відведеного на виконання завдань, експертиза бланків з тестами) та участі в перевірці зашифрованих робіт учасників (прізвища та імена студентів-учасників від початку роботи до завершення перевірки знаходилися в спостерігачів у запечатаному конверті). Після підрахунку балів спільно зі спостерігачами було визначено прізвища тих студентів, хто пройшов у другий тур, який відбувся через 2 тижні після першого. Інформація про це з'явилася через декілька годин на сторінці групи кафедри педагогіки в соцмережі «ВКонтакте». Таким чином було вироблено ще одну нову традицію олімпіади — оперативність поширення інформації про перебіг і результати конкурсу.

Об'єктивність і прозорість не лише оцінювання, а й перебігу олімпіади забезпечувалась єдиними спільними вимогами й правилами для учасників, чітко визначеними й оприлюдненими критеріями оцінки відповідей студентів, інформація про які була унаочнена на екрані в аудиторії, де відбувалася олімпіада (це стосувалося як першого, так і другого туру).

Участь у другому турі передбачала виконання вже трьох завдань: практичного, до якого студенти готувалися вдома (презентувати один з дидактичних методів, який саме — визначали за допомогою жеребкування наступного дня після проведення першого туру), наукового

(порівняльний аналіз різних моделей виховання) та творчого (знайти вихід зі складної педагогічної ситуації, сюжетом якої слугував фрагмент сучасного художнього фільму про вчительку біології «Історія дівчинки Поліни Субботіної», продемонстрований на екрані). До кожного із завдань другого туру було розроблено алгоритм його виконання — на нашу думку, це не тільки полегшило самостійну роботу студентів, а й спрямувало її у відповідному напрямі (орієнтація на навчальні програми, підкріплена суб'єктивним досвідом учасників).

Результати виконання конкурсних завдань у другому турі також оцінювалися в балах відповідно до заздалегідь чітко визначених критеріїв, установлених організаторами: актуальність змісту, оригінальність форми представлення, реалістичність втілення запропонованої учасником ідеї, творчий підхід і практична значущість інформації для професійної підготовки майбутнього вчителя.

Результати домашньої підготовки учасників, які презентували різні принципи навчання, приємно вразили журі конкурсу та усіх присутніх: виступи майбутніх учителів були яскраві й оригінальні, у них студенти виявили індивідуальний творчий підхід до потрактування дидактичних правил, високий рівень культури мовлення, вміння лаконічно й чітко, науково грамотно виражати власні думки (цього вимагала й одна з умов конкурсу — обмеження часу до однієї хвилини), гарне володіння мультимедійними засобами навчання.

Порівняльний аналіз моделей виховання, що його здійснювали учасники олімпіади в другому завданні, був спрямований на виявлення рівня розвитку професійного педагогічного мислення, здатності цілісного бачення педагогічних явищ у їхній динаміці, ціннісних орієнтацій майбутніх учителів — адже, як відомо, не існує гірших чи кращих моделей виховного впливу — усі вони мають право на існування й використання залежно від ситуації, віку та індивідуальних особливостей дитини.

Третє завдання другого туру передбачало виявлення професійної компетентності майбутнього вчителя: вміння швидко орієнтуватися в ситуації, обираючи доцільну стратегію самопрезентації, зокрема під час першого знайомства з класом; здатність дотримуватися основних принципів та уміло послуговуватися методами виховного впливу на особистість і колектив, вміння налагодити необхідний контакт, конструктивний діалог і залучити учнів до навчальної діяльності.

Висновки. Олімпіада відбулася, залишивши по собі приємні враження. На підставі викладеного вище можемо дійти висновку, що олімпіада не лише сприяє виявленню й відбору творчо мислячих студентів — майбутніх учителів, але й стимулює формування в молодих людей ціннісного ставлення до професійної діяльності, підтримує авторитет педагогічної професії, допомагає зберігати й розвивати кращі традиції регіональної науково-педагогічної школи.

Література:

1. Коляденко С.М. Студентська олімпіада із соціальної педагогіки як засіб виявлення обдарованої молоді : [Електронний ресурс] Режим доступу: eprints.zu.edu.ua : Назва з екрану
2. Новиков А.М. Основания педагогики / А.М.Новиков. — М.: Издательство «Эгвес», 2010. — 208 с.
3. Орлов А.А. Модернизация педагогической подготовки студентов педвузов / А.Орлов // Педагогика. — 2010. — № 5. — С. 88-95.
4. Шукшина Т.И. Педагогическая олимпиада как гуманитарная технология формирования профессиональной компетентности [Текст] / Т.И. Шукшина, Т.В. Татьяна // Высшее образование сегодня. — 2008. — № 10. — С.28-30.

У статті описано технологію підготовки й проведення загальноуніверситетської олімпіади з педагогіки, визначено цілі й завдання такої форми навчальної роботи.

Ключові слова: олімпіада, тести, творчі завдання, педагогічні ситуації, професійні компетентності, педагогічна творчість.

В статье описана технология подготовки и проведения общеуниверситетской олимпиады по педагогике, определены цели и задачи такой формы учебной работы.

Ключевые слова: олимпиада, тесты, творческие задания, педагогические ситуации, профессиональные

компетентности, педагогическое творчество.

This article describes the technology of preparation and holding the University Olympiad on pedagogy. The goals and tasks of such a form of training are defined.

Keywords: *Olympiad, tests, creative tasks, pedagogical situations, professional competence, pedagogical creation.*